

Xây dựng module hướng dẫn sinh viên sư phạm tổ chức dạy học trực tuyến đáp ứng yêu cầu giáo dục 4.0

Lê Thị Hồng Chi*, Phan Thị Tình*, Hà Thị Huyền Diệp*

*Trường Đại học Hùng Vương, Phú Thọ

Received: 10/11/2022; Accepted: 17/11/2022; Published: 23/11/2022

Abstract: The article deals with the issue of guiding pedagogical students to organize online teaching in order to meet the requirements of education 4.0. On the basis of analyzing a number of theoretical issues about teaching modules and organizing online teaching, the author proposes principles and procedures for building modules to guide pedagogical students to organize online teaching to meet requirements. Education demand 4.0.

Keywords: Learning module, online learning, students

1. Mở đầu

Thế kỷ XXI, cuộc Cách mạng công nghệ 4.0 với sự phát triển công nghệ thông tin và truyền thông, công nghệ đám mây đã tác động đến mọi lĩnh vực đời sống, xã hội. Ngoài những kỹ năng, kiến thức chuyên môn, công dân ở thế kỷ XXI cần phải được trang bị những kỹ năng 4C trong đó kỹ năng sử dụng công nghệ thông tin (CNTT) (UNESCO, 2015). Trong bối cảnh đó, quốc gia nào không phát triển được năng lực khoa học - công nghệ của mình thì quốc gia ấy khó tránh được sự tụt hậu; mô hình giáo dục 4.0 với các đặc trưng số hóa của nó cũng trở thành một trong số những mô hình giáo dục đặc biệt được quan tâm. Học tập trực tuyến là một trong những xu hướng học tập của nhân loại và dạy học trực tuyến (DHTT) là một trong số các năng lực cần thiết của giáo viên (GV) thế kỷ 21.

Sứ mệnh, mục tiêu trên đặt ra cho các trường đào tạo GV yêu cầu phải đổi mới đào tạo, đào tạo lại và bồi dưỡng, trước hết là đổi mới quá trình đào tạo SV (SV) sư phạm theo tiếp cận năng lực nghề, hướng tới phát triển năng lực dạy học (DH) trong đó có năng lực DHTT. Bài viết này phân tích một số cơ sở để xây dựng module hướng dẫn SV sư phạm tổ chức DHTT đáp ứng yêu cầu giáo dục 4.0.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số vấn đề lý luận chung về module, module DH và DHTT

2.1.1. Module, module DH và module DHTT

Theo nghĩa chung nhất, module là một yếu tố có chức năng đặc thù, “cơ bản” trong một tổng thể tương đối phức tạp. Các module phối hợp với nhau tạo thành các cấu hình chuyển đổi lẫn nhau cho nhiều mục tiêu khác nhau [6]. Tại Việt Nam, thuật ngữ module đã được vận dụng vào đào tạo nghề từ những

năm 20 của thế kỷ XX. Theo các nghiên cứu này, với triết lý cần gì học nấy, học suốt đời, một chương trình đào tạo nghề được chia nhỏ thành từng phần có tính trọn vẹn và độc lập tương đối trong chương trình đào tạo, được gọi là module để thuận lợi cho việc đào tạo, bồi dưỡng các kỹ năng nghề nghiệp [5]. Tiếp cận module trong thiết kế nội dung học tập, các nghiên cứu định nghĩa module là một đơn vị học tập liên kết tất cả các yếu tố của các môn học lý thuyết, các kỹ năng và các kiến thức liên quan để tạo ra một năng lực chuyên môn [4].

Như vậy, có thể hiểu một cách khái quát: *Module* là một đơn vị tiêu chuẩn, một đơn vị trọn vẹn về mặt chuyên môn trong một cơ cấu chỉnh thể.

-*Module DH*: Theo Nguyễn Ngọc Quang (1994), module DH là “một đơn vị, một chương trình DH tương đối độc lập, được cấu trúc một cách đặc biệt nhằm phục vụ cho người học, nó chứa đựng cả mục tiêu DH, nội dung DH, phương pháp DH và hệ thống công cụ đánh giá kết quả lĩnh hội, gắn bó chặt chẽ với nhau thành một chỉnh thể” [3; tr 75].

Module DH là một đơn vị DH tương đối độc lập có khả năng lắp ghép hoặc tháo gỡ tùy theo mục đích sử dụng, được cấu trúc một cách đặc biệt nhằm đáp ứng nhu cầu, hứng thú, năng lực, điều kiện của người học. Mỗi module DH chứa đựng mục đích DH, định hướng kết quả DH, nội dung DH, chiến lược, phương pháp DH, hệ thống công cụ kiểm tra, đánh giá kết quả học tập và hỗ trợ học tập. Các yếu tố này gắn chặt chẽ với nhau tạo thành thể thống nhất hoàn chỉnh, trọn vẹn [4].

Như vậy, chúng ta thấy mỗi module DH đại diện cho một đơn vị chương trình DH tương đối độc lập được cấu trúc đặc biệt nhằm phục vụ cho người học và chứa đựng mục tiêu, nội dung, phương pháp DH

cũng như hệ thống các công cụ đánh giá kết quả tạo thành một chỉnh thể. Trong mỗi module có thể gồm các tiểu module, là các thành phần cấu trúc module được xây dựng tương ứng với các nhiệm vụ học tập mà người học phải thực hiện.

Đảm bảo sự chặt chẽ, thống nhất, hoàn chỉnh, trọn vẹn thành một tổng thể của một đơn vị DH, mỗi module DH thường được cấu trúc bao gồm ba thành phần chính: (1) Tên gọi (hay tiêu đề) của module; (2) Mục đích sử dụng module; (3) Nội dung module (nội dung học tập – giáo dục; cách thức tổ chức hoạt động (HD) học tập – giáo dục; nội dung hỗ trợ người học; nội dung tự học; nội dung về kiểm tra đánh giá). Tùy mục tiêu DH – giáo dục, người thiết kế module có thể chia nhỏ hơn các thành phần này hoặc bổ sung thêm một số phần về việc thử nghiệm, điều chỉnh, mở rộng module.

2.1.2. Những chức năng, đặc trưng cơ bản của module DH

* *Chức năng cơ bản*: Module DH vừa là tài liệu giảng dạy của người dạy và cũng là tài liệu tự học, tự nghiên cứu có hướng dẫn của người học. Ngoài ra, do tính độc lập tương đối của module DH nên có thể “lắp ghép”, “tháo gỡ”, “thay thế” module để xây dựng những chương trình DH đa dạng, phong phú.

* *Đặc trưng cơ bản*: Theo lý luận chung về module DH, module DH có một số đặc trưng:

- *Tính trọn vẹn*: Mỗi module DH mang một chủ đề xác định từ đó xác định mục tiêu, nội dung, phương pháp và quy trình thực hiện các nội dung DH trong module đó. Do vậy, nội dung và các HD DH được xây dựng trong mỗi module không phụ thuộc vào nội dung và các HD DH đã có và sẽ có sau module đó. Tính trọn vẹn là dấu hiệu bản chất của module DH thể hiện sự độc đáo khi xây dựng nội dung DH.

- *Tính cá biệt* (tính cá nhân hóa): Tính cá biệt nghĩa là chú ý tới trình độ nhận thức và các điều kiện khác nhau của người học. Module DH cần tạo ra những điều kiện, khả năng để người dạy cung cấp cho người học nhiều cơ hội học tập theo nhịp độ của cá nhân, việc học tập được cá thể hóa và phân hóa cao độ trong quá trình triển khai các module DH.

- *Tính tích hợp*: Tính tích hợp là đặc tính căn bản tạo nên tính chỉnh thể tính liên kết và tính phát triển của module DH. Mỗi module DH đều là sự tích hợp giữa lý thuyết và thực hành, tích hợp các nội dung của nhiều lĩnh vực khoa học, lĩnh vực thực tiễn, tích hợp các HD học tập, các hình thức đo lường, kiểm tra, đánh giá năng lực, kết quả học tập của người học, tích hợp các yếu tố của quá trình DH.

- *Tính phát triển*: Module DH được thiết kế theo hướng “mở” tạo ra cho nó khả năng dung nạp - bổ sung những nội dung mang tính cập nhật. Vì thế module DH luôn có tính “động” tính “phát triển”.

- *Tính tự kiểm tra, đánh giá*: Quá trình thực hiện một module DH tạo nên nhiều cơ hội đánh giá thường xuyên bằng nhiều hình thức (hệ thống câu hỏi dạng test diễn ra trong suốt quá trình thực hiện module, các HD của người học được biểu hiện trong suốt quá trình thực hiện, sự biểu hiện tiến bộ của bản thân người học,...). Từ đó, tạo nên sự điều chỉnh thường xuyên của người dạy và người học trong quá trình thực hiện module hướng đích mục tiêu ở mức độ đáp ứng tốt hơn.

- *Module hướng dẫn DHTT*

Có nhiều quan niệm khác nhau về DHTT. Theo Urdan và Weggen (2000): Học trực tuyến là một dạng của giáo dục từ xa, gồm một loạt các ứng dụng công nghệ và quy trình học tập, gồm: học tập dựa trên máy tính, lớp học ảo và hợp tác kỹ thuật số.

Theo Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020, 2021), DHTT được hiểu là hình thức DH trong đó, GV sử dụng các ứng dụng hoặc dịch vụ của Internet để giao tiếp, tương tác trực tiếp với HS trong các HD DH, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập. DHTT nhằm hỗ trợ hoặc thay thế DH trực tiếp tại cơ sở giáo dục phổ thông thực hiện một phần hoặc toàn bộ nội dung bài học hoặc chủ đề trong chương trình giáo dục phổ thông để hỗ trợ hoặc thay thế DH trực tiếp bài học hoặc chủ đề đó tại cơ sở giáo dục phổ thông [1], [2].

Theo đó, module hướng dẫn DHTT là module DH được thiết kế nhằm hướng dẫn SV sử dụng các ứng dụng hoặc dịch vụ của Internet để giao tiếp, tương tác với học sinh trong HD DH, kiểm tra, đánh giá quá trình và kết quả học tập của người học.

2.2. Xây dựng module hướng dẫn SV sự phạm tổ chức DHTT đáp ứng yêu cầu giáo dục 4.0

2.2.1. Nguyên tắc xây dựng module hướng dẫn SV sự phạm tổ chức DHTT đáp ứng yêu cầu giáo dục 4.0

Xây dựng module hướng dẫn SV sự phạm tổ chức DHTT đáp ứng yêu cầu giáo dục 4.0 cần đảm bảo các nguyên tắc sau:

- *Nguyên tắc 1*: Các module được thiết lập đảm bảo lý luận chung về module DH, phù hợp với loại hình DHTT. Đây là một yêu cầu có tính nguyên tắc. Theo đó, các module được thiết lập phải đảm bảo các đặc tính cơ bản và các chức năng cơ bản. Như vậy, việc thiết lập module cần đảm bảo module vừa là tài liệu giảng dạy của người dạy và cũng là tài liệu tự học, tự nghiên cứu có hướng dẫn của người học.

- *Nguyên tắc 2:* Các module và các HĐ trong module bám sát mục tiêu, nội dung chương trình đào tạo GV, đảm bảo đáp ứng chuẩn đầu ra của SV sư phạm.

Nguyên tắc này đòi hỏi các chủ đề trong mỗi module cùng các HĐ trong các chủ đề phải phản ánh được yêu cầu chỉ báo trong năng lực DH nói chung, năng lực tổ chức DHTT nói riêng.

- *Nguyên tắc 3:* HĐ của module đảm bảo nguyên tắc phong phú hóa, phải kích thích hứng thú học tập, tích cực hóa, lôi cuốn SV tích cực tham gia vào các HĐ học tập, tiềm năng cho việc phát triển năng lực nghề nghiệp của SV.

- *Nguyên tắc 4:* Đảm bảo sự kết nối, tích hợp giữa các HĐ DHTT trong thực tiễn thuận lợi cho việc thay thế, điều chỉnh các HĐ tùy theo những biến động thực tế.

- *Nguyên tắc 5:* Đảm bảo vai trò tích cực hóa học tập của SV và khả thi trong điều kiện đào tạo SV sư phạm hiện nay.

2.2.2. Quy trình xây dựng module hướng dẫn SV sư phạm tổ chức DHTT đáp ứng yêu cầu giáo dục 4.0

Bước 1: Xác định các yêu cầu cần đạt đối với SV sư phạm khi tổ chức DHTT

Bước 2: Xác định các module DH

Trong bước 2 cần làm rõ số lượng các module hướng dẫn tổ chức DHTT, vị trí, mục đích của các module và điều kiện thực hiện từng module.

Bước 3: Xây dựng từng module DH

Trong bước 3 cần làm rõ chủ đề và nội dung, hình thức tổ chức HĐ của module, xây dựng các công cụ kiểm tra đánh giá và các chỉ dẫn cụ thể.

Chủ đề module được xác định trên cơ sở khai thác các ứng dụng CNTT trong thiết kế bài học trực tuyến, trong tổ chức DHTT và trong kiểm tra đánh giá;

Cần làm rõ module gồm những chủ đề HĐ nào? (những chủ đề HĐ này được đề xuất dựa trên mục tiêu, dựa trên đặc điểm các môn học, bối cảnh nhà trường (đội ngũ, cơ sở vật chất, trình độ người học...))

Lựa chọn, xây dựng, sắp xếp những nội dung kiến thức của từng module sao cho đạt được mục tiêu đã đề ra trên cơ sở chủ đề đã xác định; đảm bảo tiềm năng cho việc thiết kế các HĐ đặc thù theo lĩnh vực chuyên môn trọng tâm; thể hiện tính mở, linh hoạt của nội dung tùy thuộc đặc điểm, nhu cầu của SV, điều kiện, cơ sở vật chất của nhà trường.

Bước 4: Xây dựng kế hoạch thực hiện module

GV cần xác lập, vạch ra kế hoạch cụ thể từ các HĐ tổng quát (đối tượng, thời gian, nội dung, địa điểm, các khâu tổ chức, nội dung công việc, người thực hiện, đánh giá,...) đến việc chi tiết hóa nhiệm

vụ của từng cá nhân, tập thể theo trình tự các bước của HĐ.

Bước 5: Triển khai thử nghiệm module: Áp dụng thử nghiệm module đã xây dựng, rút kinh nghiệm và điều chỉnh sau thử nghiệm.

Bước 6: Đánh giá, chỉnh sửa và hoàn thiện module

- Sử dụng bộ công cụ đánh giá đã xây dựng để đánh giá module:

+ Đánh giá mức độ đạt được, sự tiến bộ về năng lực tổ chức DHTT của SV.

+ Đánh giá mức độ đáp ứng của module so với mục tiêu đề ra.

+ Xác định ưu điểm, hạn chế.

- Đề xuất các giải pháp để cải tiến module và hướng phát triển module.

3. Kết luận

Xuất phát từ yêu cầu của nền giáo dục 4.0, việc phát triển năng lực tổ chức DHTT cho SV sư phạm là hết sức cần thiết. Việc xây dựng module hướng dẫn SV sư phạm tổ chức DHTT sẽ góp phần phát triển năng lực DH cho SV nói riêng, đổi mới phương pháp đào tạo trong nhà trường sư phạm nhằm đáp ứng yêu cầu đổi mới giáo dục phổ thông nói chung.

Tài liệu tham khảo

[1] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020). *Công văn số 1061/BGDĐT-GDTrH ngày 25/3/2020 về việc Hướng dẫn DH qua Internet, trên truyền hình đối với cơ sở giáo dục phổ thông, cơ sở giáo dục thường xuyên trong thời gian học sinh nghỉ học ở trường vì Covid-19 năm học 2019-2020*, Hà Nội.

[2] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2021), *Thông tư số 09/2021/TT-BGDĐT, ngày 30 tháng 03 năm 2021, Quy định về quản lý và tổ chức DHTT trong cơ sở giáo dục phổ thông và cơ sở giáo dục thường xuyên*, Hà Nội.

[3] Nguyễn Ngọc Quang (1994). *Tài liệu tham khảo về lý luận DH*. Trường Kỹ thuật Nghiệp vụ Công an nhân dân.

[4] Trần Lương (2016), *Tổ chức DH theo Mô đun học phần Giáo dục học trong đào tạo theo hệ thống tín chỉ ở trường đại học sư phạm*, Luận án Tiến sĩ Giáo dục học, trường Đại học Sư phạm Hà Nội.

[5] Bùi Văn Quân (2001), *Thiết kế nội dung môn học theo mô đun (Thực hiện trên môn Giáo dục dân số trong các trường cao đẳng sư phạm)*, Luận án Tiến sĩ Giáo dục học, Đại học Sư phạm Hà Nội.

[6] O'Donnell M. (1986), *Modulear Design in TAFE Courses*, NSW, Sydney.

[7] Urdan, T. A., Weggen, C.C. (2000). *Corporate e-learning: Exploring a new frontier*. WR Hambrecht Co.